

**Kvinnors våld och aggressiva känslor
ur en psykodynamisk synvinkel**

**Kerstin Kikka Österlund
Åbo Akademis Öppna högskola
”Klinisk psykologi”**

Helsingfors 10.3.2016

A140975 Tor-Erik Söderholm

1. INLEDNING: Våld hos kvinnor är ett tabubelagt ämne

Intresset för ämnet i min essä kommer från min arbetsplats, föreningen Maria Akademi där jag jobbar som byråsekreterare. Vi erbjuder terapi, stödgrupper och en öppen linje för kvinnor som vill bearbeta sina aggressiva känslor. Ofta stöter jag på att man inte vet om att det finns behov för sådana tjänster, ”jaha, är det alltså inte kvinnor som blir utsatta för våld?”. Också ett totalt förnekande kan vara reaktionen, jag minns chockartade miner av folk som passerar snabbt förbi vår stand på en mäsas. Men ofta är det kvinnor och män, många numera pensionärer, som kommer för att berätta om sin barndom, hur det förr skulle ha behövts sådana tjänster också för kvinnor. Det är allmänt känt att det finns mycket familjevåld i det finländska samhället. Men kvinnors våld, det finns alltså inte?

Elina Reenkola konstaterar att det finns en lång tradition i att tala om aggressiva kvinnor. Sagornas kvinnor är vackra, utan hat och avund, i stället finns ondskan hos häxor, elaka féer och styvmödrar. Sagan har ett gott slut, men det onda förstörs inte av en kvinna. Kvinnan föder liv, hon är barnets första kärlek, kvinnan vårdar hela samhället. Familjevåld är något männen speciellt tiger om och bagatelliserar. Dåliga förhållandena mellan kvinnor och döttrar har man mera diskuterat offentligt bland annat i filmer.

Undersökningar visar att kvinnor har lika stor tendens till att vara aggressiva och våldsamma som män, men det tar sig andra uttryck. *Bodil Lindfors* intervjuade över 100 personer för sin doktorsavhandling *A Question of Balance. Conflict and Aggression in Close Relationships* (Åbo Akademi, 2002) där de intervjuade inte såg skillnaderna i verbal och fysisk aggression som stora mellan man och kvinna i ett våldsamt parförhållande. *Reenkola* skriver att enligt statistik har kvinnornas våldsbrott ökat något under 2000-talet, mest är det familjevåld. Medier har skrivit om kvinnors mord på sin familj under de senaste åren. Inom Maria Akademis *Demeter-arbete* har man märkt att av klienterna är cirka hälften små barns mödrar och kvinnor i vars närförhållande det finns problem med det egna våldsbeteendet. Flera av dem har berättat att de inte erbjudits hjälp fastän de har sökt främst via hälsostationer. I en Gallup av *Non Fighting Generation* år 2009 svarade 45 % av de unga kvinnorna att de använt våld av något slag. (*Perheentupa*)

Polisyrikeshögskolan gjorde år 2008 en undersökning där man kom fram till att kvinnor agerar sina barn oftare än männen. Enligt finländsk statistik från samma år gjorde kvinnor 40 % av alla grova våldshandlingar i närförhållanden och hälften av all barnmisshandel. Av barnmorden under åren 1970-1994 gjordes 41% av mödrar och 29% av fäder. Mödrar anses vara mera våldsamma mot sina döttrar än mot sina söner. Mödrar använder oftare lindrigare våld mot sina barn under 14 år gamla jämfört med fäderna. Invandrarkvinnornas våld har kommit i dagsljuset. Men syns allt våld i statistiken? De som tar upp våldshandlingar blir lätt nedtystade. Kvinnan tänker man ofta på som offret för våld, men i alla tider har kvinnorna idkat våld, exempelvis i Kalevala finns berättelser om familjevåld. Amerikanen *C. Henry Kumpes* klassiker (1981) anses vara den första skrift som lyfte fram barnmisshandel. Före det kunde amerikanska läkare undra över en barnsjukdom där

benen på barnen jämnt gick av. (*Törrönen*)

Törrönen konstaterar att våld, krig och mord är något man följer med via medier, vi kan acceptera våldsbeteende i tv-serier och i reklam, men att tänka på våld är svårt. Om en man gör ett våldsdåd hör det till hans psyke och natur, om kvinnan gör ett våldsdåd finns det en orsak i hennes omgivning eller en person som styr henne. Det här försvårar hjälpanDET av kvinnan, att få tag på orsakerna till hennes våldsdåd. Man förstår mödrar och man viftar bort kvinnors våld; mamma är trött, deprimerad, hon har en svår livssituation. Många kvinnor är rädda för att man tar barnen ifrån henne. Kvinnor erbjuds inte lätt hjälp av läkare och socialbyråer.

2. Överjaget, det positiva och det negativa i aggressioner

Elina Reenkola definierar en aggression med att man vill skada en annan eller sig själv, man vill kränka en annan persons rättigheter och intressen. Hat och ilska föds genom besvikelser, någonting ingen mänska kan undgå i livet.

Men en aggression kan också vara en konstruktiv kraft, en kraft som försvarar jagets gränser, det kan betyda att ge uttryck för sin egen vilja och för självförvar. Man måste kunna säga "nej". Aggressionen behövs också då barnets skiljs från sin moder. Kvinnan ska kunna säga "jag får inte bli slagen, ingen får förudmjuka mig eller utnyttja mig sexuellt". Aggression kan betyda ett fnöske för kreativitet där man kan skriva och måla sina inre känslor, hämndlystna tankar över förnedringar kan bli en fullbordad kreativ ide. Filosofen *Aristoteles* har sagt att en mänska som inte kan bli arg, kan inte försvara varken sina egna eller andras goda angelägenheter.

Till psykoanalytisk teori hör överjaget, (enligt *Wikipedia* den psykiska instans med socialt medierade lagar, regler och konventioner) som behandlar förmågan till skuld-känslor och skamkänslor, och till sann självkänsla. Självkänslan förstärks då man verkar enligt sina ideal. Överjaget är domaren som reglerar omedvetet våra tankar och handlingar, den ger direction och värden för livet. Överjaget föds då barnet anammar föräldrarnas förbud och krav, överjaget förändras också under puberteten. *Sigmund Freud* ansåg att överjaget fullbordade barnets egen aggressivitet emot sin förälder/sitt mål och inte själva förälderns/målets aggressivitet gentemot barnet. Vilka stränga krav överjaget får påverkar barnets egna aggressioner och önskan till kärlek. Om en mänska går emot sitt överjag vaknar skammen och behovet att bestraffa sig. Skammen uppstår i sprickan mellan ideal och självet.

Kvinnans överjag kan vara för sträng; överjaget kan inskränka i hur hon lever, hennes sexualitet och rätt till lycklighet. Hon kanske sväljer sin ilska och säger ödmjukt ja till allt, i stället behövde hon vinna sin skam och skuld för att kunna använda hatet som en kraft och kreativitet. Man kan se olika grader av skam. Utan skamkänslor kan en mänska göra vadsomhelst åt en annan mänska, hon ber inte om ursäkt. Överjaget kan förneka tillfredsställelse, håna och kommendera jaget, vara ett monster och en fångvaktare. Överjaget kan döma människor utanför sig

själv och förakta andra. Om jaget och överjaget slås samman blir hatets mål utanför kroppen, då kan kvinnan använda våld utan att känna skam för sin handling.

Men överjaget kan också försvara andra, ta andra i beaktande. Överjaget behöver vika för kärleken till barnet. Ingen mänska är endast ond eller god, kärleken kan vara både sadistisk och kvävande. (*Elina Reenkola*)

3. Hurudana uttryck får aggressioner hos kvinnor?

3.1. Indirekt aggression

Kvinnors aggressioner och våldsbeteende förkroppsligas ofta indirekt och förtäckt, via sådana uttryck som är svårare att se än direkt fysiskt våld. Vid indirekt aggression förflyttas mänskans aggressioner inåt mot sig själv och syns som depression och kroppsliga symptom, det kan betyda psykosomatiska, anorektiska och ett lidande hela livet. Att hata sin kropp och vända den hatfulla blicken mot sig själv är något man hittar mera hos kvinnor än hos män.

Kvinnans känslor av hämnd kan få sitt uttryck genom att kräva perfektion av sig själv i studier, utseende och arbete, genom woodotänkande, förnedring, förlöjligande, tigande, avslutande av relationer. Som uttryck för sin besvikelse då hon inte hittar ord för sitt illamående, inte kan godkänna känslor av hjälplöshet och maktlöshet och oduglighet, kan kvinnan skära sina armar och handleder.

Kvinnan kan hämnas på sin moder genom att skära sig själv, skrapa sin hy, via anoreksia och bulimia, ha oskyddad sex, genom att visa avsky för kvinnligheten och moderskapet, hon kan reta sina egna barn. Kvinnan kan hämnas på sin fader och på män genom att hemlighålla barnets faderskap, och använda barnen, otrogenhet och sex som maktmedel.

Målet för kvinnans hat kan angripas via omvägar - en social manipulation är den mest utvecklade våldshandlingen som behöver planering och kunskap. Elakt skvaller kan effektivt förstöra ryktet för fienden hon hatar och avundas. Det har konstaterats att i skolor använder flickor mest indirekt våld. Redan små flickor använder indirekt våld genom att lämna en tredje part bort i lek och spel.

Tvångstankar innehåller förträngd ilska, men de kan vara mycket viktigt exempelvis med tanke på barnets välfärd. Efter födelsen är depression och ångest vanliga, moderskap kräver stora omändringar i jaget.

Kvinnan kan också förflytta sitt hat och våldsfantasier till sin kumpan som förverkligar dem, ett undermedvetet system man ser i familjevåld. Kvinnan som blir slagen kan inte lämna mannen eller söka efter en bättre kumpan då hennes skam över detta system är oändlig. Det tar år av terapi att få tag på skuld och skam bakom känslor av hat och ilska. Ofta har kvinnan blivit slagen redan som barn, aggressioner från barndomen som helt förtäcks. Dessa aggressioner kan bli oförklarade för kvinnan, utan symboler, och hon håller masken. (*Elina Reenkola*)

3.2. Direkt aggression

Barnet kan ses som en fortsättning på kvinnans jag och identitet. Kvinnan kan hämnas på sina barn genom att slå dem, dra i håret, reta eller hita dem, laga dålig mat, tvinga barnen att äta upp maten eller lämna dem utan mat, lämna dem arvlösa. Det som är svårast att acceptera är kvinnans mord på sitt eget barn, största delen av barnmördarna är kvinnor. Av dessa kvinnor har de flesta haft självmordstankar och orsakerna är att hitta i barndomen, inte så mycket i samhället. Numera räknas cirka tre barnmord i året, före andra världskriget var mordet på ett nyfött barn ett vanligare stigma hos kvinnor. Ett annat tabu är incest. Babyn behöver moderns tillgivna beröringar för att väcka det psykiska livet. Incest i förhållandet betyder bland annat svårigheter i att skiljas från modern.

Man förväntar ofta olika förhållningssätt av aggressiva män och kvinnor. En kvinna ska behärska sig själv och vara diplomatisk, men om hon blir arg är aggressionen expressiv. Hon använder aggressioner för att uttrycka starka negativa känslor ofta i situationer där inget annat hjälper, då kan hon skrika, bita, gråta och kasta saker. Därför kan aggressionen verka vara hysterisk och inte leda nånstans. Omgivningen försöker dämpa henne, "arrangera inga rabalder". Hennes status kommer troligen att sjunka om hon tappar kontrollen, exempelvis på arbetsplatsen, medan en mans aggression kanske beundras.

Kvinnor använder också fysiskt våld, det kan exempelvis vara hämnd och självförsvar. Kvinnan kan inte trycka ner mannen på samma sätt som män gör, det är också mycket ovanligt att en kvinna skulle konkret skada en mans genitalier. (*Elina Reenkola*)

Bodil Lindfors ser att kvinnan i ett våldsamt parförhållande ofta är verbalt överlägsen sin man, medan en stor del av de våldsamma männen agerar i en känsla av maktlöshet, utsatthet och beroende.

4. Källor till aggressivitet hos kvinnor

4.1. Enligt *Elina Reenkola*

Reenkola skriver att de tidiga källorna för aggressioner och hämnd möter man som baby. Ett universaltrauma uppstår hos alla då vi måste skiljas från vår moders kärlek och symbios, blir lämnade ensamma och hjälplösa för att moderns bröst tas bort. Här hittas tävlandet med syskonen, svartsjukan speciellt mellan dem som föds efter barnet. Som barn är dessa känslor inte ännu hat utan att må dåligt, minnen som lagras i det proseduraliska minnet där ord saknas. Senare under livet kan dessa känslor bli en grund för känslor av revansch.

Under det tidiga oipidala skedet strävar den lilla flickan till att vara mammans kumpan och mål för kärlek, här kan aggressioner uppstå mot konkurrenter, fadern och moderns kumpan om flickan känner sig utanför. Om moderns engagemang saknas och om modern är depressiv

försvåras flickans skiljande från modern. Det symboliska mordet av modern känns livsfarligt och flickan känner tidigt skuld, hon skyddar modern genom att visa aggressioner via omvägar, kroppsvätskor och lidande, genom att avfärda känslor, vända sig inåt eller förflytta känslorna till en utomstående part så att den livsviktiga moderskärleken fortsätter. Det här kan ses i vuxenålder på undermedvetna sätt på hur kvinnor uttrycker aggressioner och undviker direkt våld. En deprimerad, sjuklig moder kan få till stånd skuldkänslor då dottern vill lämna sin moder ensam. (För föräldrarna är det viktigt att hålla gränser men inte att helt och hållet kväva barnets vilja och självrespekt.)

Om flickan förnedras av fadern kan det senare i livet ge uttryck för hat och revanch emot män, men hon kan även lyckas i livet på männens villkor. Det kan betyda att hon söker en moder i sina manliga förhållanden och hon kan då bli besviken om hon inte hittar moderns famn på nytt.

Under det senare oidipalskedet byter flickan snabbt målet för sin kärlek till fadern. Om fadern hånar eller gör narr av flickan kan det senare i livet betyda hämndlystenhet. Den lilla flickan kan bli utelämnad av bådaderna och det kan resultera som vuxen i att hon har svårt att visa utåt sina aggressioner och att skam och vrede förstärks.

I ett patriarkaliskt samhälle får kvinnan stå ut med nedsättande bemötande, förakt och ojämlikhet. Dessa känslor behöver bearbetas för att hitta förståelse och förlåtelse. Flickor ska i dagens samhälle växa upp tidigare och de skyddas inte från omvärlden som förr. Att växa upp med inre hot och fantasier är en lång och arbetsam process där pseudovuxenhet, ett svagt jag lätt uppstår, i stället kan flickan bearbeta inre hot genom våldsamma handlingar. Problem har orsakats av de manliga idealens framfart i samhället, då kvinnoidealen som att ta hand om andra och vara snäll kan bli något kvinnan skäms för.

Kvinnans kropp och hennes inre organ anses ibland oviktiga. Exempelvis *Sigmund Freud* skrev inget om den gravida kvinnans kropp och kvinnokroppen såg han i ett negativt sken. Kvinnans uppgift är att koppla ihop fertilitet med aggression. Abort, att förlora sitt barn eller sin fertilitet är smärtsamt och måste bearbetas genom en inre dialog. Menstruation och hormonala växlingar kan ge upphov till depressiva och aggressiva tankar, kroppen känns äcklig då kroppens vätskor inte kan kontrolleras, det gäller också modersmjölken. Den gravida kvinnan och den ammande kvinnan måste ändra sin livsrytm enligt barnet, här behöver hatkänslor dämpas. Kvinnan kan känna avund och hat mot män som har det lättare.

4.2. Enligt Bodil Lindfors

Lindfors tycker att förklaringar som utgår från samhällseliga och ofta stereotypa strukturer och mönster inte är tillräckliga. I stället ska man fokusera på den dynamiska processen i parförhållandet, på kommunikationen mellan man och kvinna. Våldet går i arv, den tidiga modellinläringen spelar en stor roll. I ett hem där det missbrukas alkohol har barnen svårare att lära sig hur man samspelar med andra och hur man löser konflikter. Modellen är ofta byggd på aggressiva handlingar med destruktiva sätt att lösa konflikter. I hennes undersökning hittades ett direkt samband mellan förlusten av ena föräldern i barndomen; det kunde vara dödsfall, skilsmässa,

övergivande, och som vuxen fysisk eller psykisk aggression mot partnern. Ilskan och besvikelsen över att föräldern "svikit" aktiverades i parförhållandet, för mannen speciellt förlusten av mamman och för kvinnan förlusten av pappan.

4.3. Enligt Britt-Marie Perheentupa

Perheentupa har som psykoterapeut och tillsammans med sin man *Antti Perheentupa* utvecklat en etisk och kollektiv familje- och psykodynamisk inriktning av den existentiella filosofin utgående från humanistiska grundfrågor såsom "vad är människan?" och "vad betyder gott och ont?"

Hon ser att i varje kvinna som använder våld mot sig själv och andra finns en illa bemött liten flicka. Då den första kärleken fattas eller förhållandet är enasidigt, barnet söker modern men modern saknar inte barnet, uppstår en existentiell trauma - en horror vacui, en fasa för att inte existera, som även är en impuls för fysiskt och psykiskt våld.

För att försvara sig och för att gömma undan sin fasa utvecklar barnet en överlevnadsstrategi, det kan betyda att skapa ett "andra jag", själviskhet och arrogans, ett saknande av skamkänslor och ett uteslutande av känslor - dessa kan senare i livet, som förälder, i parförhållandet eller i arbetslivet urarta i fysiskt och psykiskt våld.

Inom sitt psykoterapiarbete har *Perheentupa* sett ensamhet, känslor av oduglighet och utanförskap i kvinnans tidiga skeden. De flesta kvinnorna som använder våld hade blivit agade som barn. Moderns psykiska våld ansågs lika allvarligt; att skälla, tyrannisera och hota, båda föräldrarna kunde nedvärdera och avvisa barnet. Man kunde vara rädd för modern, fadern var ofta reserverad. Som barn hade många erfarit våld mellan föräldrarna eller att syskonen agats. Hon påminner om att ett barn alltid är ett offer när det gäller familjevåld, direkt eller indirekt. Samhället bör hjälpa kvinnor antingen de är offer eller aktörer, dessa bör inte heller ses som varandras motpoler.

Perheentupa har också lyft fram globala förändingar i samhället som människan måste bearbeta. Det är ytterst viktigt att på nytt identifiera människans existens och återinliva uppskattandet av naturen. Att använda våld är att förneka människans substans och naturlagarna. Den atomistiska och robotiserade mänskossynen har som sidoeffekt haft ett frihetsideal som kan kapa av rötterna till humanismen. Människan ska klara sig själv och vara en effektiv arbetare, hon kanske inte ser tillgivenhet, att växa som mänska och uppfostran av barn som viktigt. Detta syns i ökade våldshandlingar och rått våld. Emotionell undernärddhet utrymmer i att barn och ungdomar använder våld mot sina föräldrar, lärare och äldre generationer; arbetarna emot sina patienter, kunder och elever. Också ovuxenhet och ansvarslöshet förgiftar arbetsplatsernas atmosfär och syns i psykisk eller fysisk illabemötande.

4.4. Enligt Hannele Törrönen

Törrönen påpekar att kvinnor som använder våld inte går att dra över en kam. Hon har sett i projektet *Vaiettu naiseus* att många kvinnor erkänner sitt fysiska våld medan det indirekta våldet inte erkänns, speciellt gäller det uttryck för sadistiska plåganden av en annan person.

Några kvinnor ansåg sig ha rätt att slå en annan person. Överlag finns det kvinnor som inte ångrar sina våldsdåd och som inte söker hjälp, som är inlåsta i sina aggressioner. Motto för projektet var enligt psykoanalytikern och specialläkaren i psykiatri *Gustav Schulman (2004)* "i våldet är det sist och slutligen fråga om ett desperat försvar av jaget". Här lyftes också fram ett uttalande från *Portman-kliniken* i London: "En mänska som använder våld har inte blivit påtänkt. Personen utför hemska dåd, för att hon inte kan tänka utan agerar. Personen gör dåd som vi har svårt att tänka på. Det centrala i vården är att tänka på henne och att lära att tänka tillsammans med personen."

De flesta av projektets kvinnor bar på våldsbeteende i generationer. Krigets trauman har inte kapats av i alla familjer ännu. Egna och andra personers våldshandlingar, självförakt och användningen av droger kunde sammanflätas i vardagen. En del av barndomens skador kan hållas undandömda tills de överraskande dyker upp.

Törrönen anser att ett trauma lättast uppstår i tidig barndom då barnet inte kan förstå varför den älskade modern eller fadern gör barnet illa. Ju mera defekt barnets bearbetande av känslor är, desto mera använder barnet dissosiationer och kontrollerar stora känslor och överraskningar med våld. En sådan mänska får ett andra jag som lever avskilt som ett skydd mot andra människor.

En traumatisk mänska saknar metoder att reglera sina känslor och våldsbrott. Ett våldsdåd är alltid en ny trauma för en traumatiserad mänska, och personen kan därför inte efteråt bearbeta det som hänt eller orsakerna bakom våldet, därför har våldshandlingarna även en tendens att gradvis bli värre. Mänskan kanske djupt ångrar sin våldshandling men i följande minut göra någon illa igen, därför att hon inte ser varför hon överreagerat. I allmänhet ser hon orsaken till våldet i någon annan som har provoserat henne. De traumatiserade personerna har en benägenhet att åter söka sig till traumatiserande situationer för att äntligen få kontroll över dessa olidliga upplevelser. Det känns lättande om en annan person kan göra dåden i stället, men här finns en paradox – då hon i sin fantasivärld blir av med det olidliga, upprepas ändå våldet i det verkliga livet. Ofta döljes våldet och personen kan säga att agan i barndomen har gjort dem till goda människor.

Sedan finns det också människor som måste ta risker för att uppleva sitt liv som spännande.

5. Metoder och projekt för att bemöta våld och bearbeta aggressivitet

5.1. Psykoterapi, drömtolkning, konstterapi

Elina Reenkola har som psykoterapeut studerat hur svårt kvinnor har att se hämnd och aggressioner i sig själv och sett hur de har befriats genom att kunna hitta ord för sina känslor trots skam och skyldighet. Viktigt är att terapeuten förmår ta emot klientens aggressioner och tala om dessa empatiskt så att kärlek och hat möts i processen. Klienten har olika känslor; hjälplöshet, skam och rädsla för att bli lämnad utanför gemenskapen. En kvinnligt terapeut kan omedvetet bli endast en "god moder" och vissa känslor kommer inte fram. Hon har också använt drömtolkning i sin psykoterapi, genom att ta fasta på symboler i drömmen och diskutera barndomen, oftast moderns påverkan på barnet.

Genom att bearbeta känslor via konstnärliga metoder utan konstnärliga mål kan man få ut sin aggression och skuld-känslor. Det kan till exempel betyda teater, musik, att måla tavlor.

5.2. Maria Akademis Demeter-arbete: öppen linje, terapi och stödgrupper

Med stöd av Penningautomatföreningen har man inom Demeter-arbetet specialiserat sig sedan år 2003 på kvinnors psykiska och fysiska våld och aggressioner genom att erbjuda avgiftsfria och konfidentiella tjänster. Under åren har man hjälpt cirka 1 000 kvinnor. Man har velat lyfta fram kvinnors dolda och tabubelagda aggressiva sida samt svara på kvinnors rop på hjälp genom att igenkänna och bemöta denna sida. Klientarbetet hjälper kvinnor att ta ansvar för sina egna känslor och sitt eget beteende. Kvinnorna har en brokig bakgrund, cirka hälften är små barns mödrar.

Terapiarbetet börjar alltid med ett första telefonsamtal med kunden. Den landsomfattande telefonjouren betjänar främst kvinnor som själva vill ta kontakt men man tar även emot samtal från yrkesfolk som söker terapi för sin kund. Efter telefonsamtalet har en utbildad Demeter-terapeut mellan tre till fem individuella samtal med kunden där man strävar till att kartlägga situationen och till att bemöta diskussioner med en stödgrupp. Individuella samtal kan även ske per telefon om kunden inte kan komma på plats på grund av långa avstånd. Stödgruppen träffas 15 gånger. Gemenskapen mellan kvinnorna och den förstärkta könsspecifika självkänndomen stödjer kvinnans egen forskning av sitt inre manuskript, sina egna känslor samt kvinnans eget ansvar för sitt beteende.

Maria Akademis målsättning är också att inrota i samhället den kunskap som samlats inom Demeter-arbetet genom att erbjuda tjänster och utbildning för yrkesfolk som möter tecken på våld i närrelationer och familjer, arbetsgemenskaper och samhället överlag. Våld ska förbyggas genom att förstärka och öka olika sektors samarbete inom samhället. Via erfarenheten inom Demeter har det arbetats fram en teori om kvinnors dynamik och inre manuskript som har publicerats i en bok år 2010. En processartad utbildning för professionella ger metoder för igenkännandet av våld och en fördjupning av självmedvetenheten. Utbildningens referensram är psyko- och familjedynamisk och könsmedveten.

Demeter-arbetet ser det som mycket viktigt att kvinnors våld diskuteras i offentligheten för att bryta tabu och nå ut till så många kvinnor som möjligt.

Ordet Demeter kommer från den grekiska gudinnan, som enligt myten förstörde all skörd på jorden då hennes dotter Persefone kidnappades till underjorden. Först sedan hon återfått kontakten med dottern uppstod livet på jorden igen. Inom Demeter-arbetet har man sett generationernas inverkan på kvinnligheten och moderskapet, kvinnan behöver förstå sina rötter för att få kontakt med sig själv och sitt våldsbeteende. (*Perheentupa*)

5.3. *Vaiettu naiseus* -projektet

Förbundet för mödra- och skyddshemt är en pionjär inom behandling av familjevåld. Förbundet hade under åren 2004-2008 ett projekt där man hjälpte 91 kvinnor för sitt våldsbeteende. Projektarbetarna hade studerat traumakunskap, tillgivenhetsteori och dialektiskt beteendeterapi enligt Marsha Linehan. Förutom projektets terapi erbjöd förbundet praktisk kunskap, man kunde konkret hjälpa kvinnan att klara sig i det vardagliga livet och erbjuda henne trygghet. I projektet hade man också ibland samarbete med socialbyrån och hela familjen och följt upp dem i två år.

Det krävs en långsiktig vård för att ändra människor som använder våld. Oftast är det svårt att få tag på dem, då traumatiserade människor inte litar på andra. De som mest behöver vård vågar i allmänhet minst börja i terapin, då det är skräckingivande att möta sin känslvärld, att hitta orden - personen kan vara rädd för att bli helt galen. Därför bör man först bygga upp ett tryggt förhållande med terapeuten. Under terapin kan personen även utöva våld men *Törrönen* anser att det är ett villkor för att man ser bakgrunden och orsakerna till beteendet.

Vid sidan av personlig terapi ser *Gustav Schulman* att stödgrupper som leds av professionella terapeuter kan, speciellt i den första fasen, vara till stor hjälp för traumatiserade personer. I stödgruppen kan personen utforska dialoger, de andra i gruppen kan verka som stödpersoner till varandra och terapeuten, de motiverar och inger hopp till varandra. (*Törrönen*)

6. Slutord: allmän diskussion och attityder

Såsom *Törrönen* påpekar kan en enskild mänska göra mycket för sin egen omgivning, men större resultat kan ses först sedan samhällets olika institutioner förbinder sig att ändra på attityder genom forskning, utbildning och upplysning. Det vore viktigt att få kvinnorna själva att vara medveten om vilka uttryck aggressioner kan få, var man kan söka hjälp och att det finns platser med "låg tröskel". Här ser jag den tredje sektorn som en viktig aktör som erbjuder hjälp för enskilda människor också för upplysning av samhällets institutioner. Under 2010-talet har man i media oftare diskuterat kvinnors våld och attityder har påverkats positivt. Det går numera lättare att få hjälp i Helsingfors på grund av Erika-fallet, tyvärr måste det alltid finnas ett prejudikatfall.

Våld kostar samhället också mycket pengar. Det är ytterst viktigt att satsa på familjer och barnens utveckling för att minska våldet i samhället. Professionella påpekar vikten av moderskapet och hur mänskan för vidare modeller från sin egen barndom. Enligt *Perheentupa* är det bästa vaccinet mot våld att bemöta barnet med kärleksfulla blickar, ett vårdande och ömt berörande samt känslan av ömsesidighet mellan barnet och den vuxna.

Man kan använda aggressiv kraft på ett positivt sätt. *Reenkola* påpekar att positiv aggressiv kraft är att se på världen med kreativa ögon, på andra människor och i arbetet. Man kan ha ett rikt inre liv som en motsats till att anpassa sig till andras krav.

LITTERATUR

Perheentupa, Britt-Marie (toim. Marjo-Riitta Karhunen) 2010: *Tietoisuuden tie alkurakkauteen – väkivalta on ehkäistävissä*, Maria Akatemia ry

Reenkola, Elina 2008: *Nainen ja viha - Aggressio voimavaraksi*, Minerva, Hämeenlinna.

Sandström, Peter (Lindfors, Bodil 26.4.2002): *"Konflikter och aggression. Orsakerna till våld i parförhållanden är ofta komplexa"*: http://web.abo.fi/meddelanden/forskning/2002_07_lindfors.sht
20.2.2015

Törrönen, Hannele (toim.) 2009: *Vaiettu naiseus - Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimittämisestä ja hoitamisesta*, Ensi ja turvakotien liiton raportti 10, Hämeenlinna